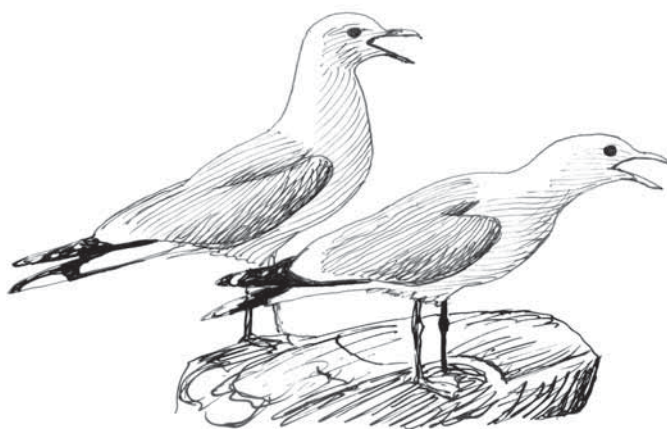

Stormmåge *Larus canus* Common gull

I Danmark er stormmågen en af karakterfuglene ved kysten, men den ses også hyppigt i havne, i byer og på marker. I Danmark yngler arten i større eller mindre kolonier på øer og holme i fjorde og ved kysterne. I nyere tid er arten desuden begyndt at yngle fåtalligt ved havneområder og på hustage i byerne. Den danske bestand er anslået til 25-30.000 par. Stormmågen yngler næsten cirkumpolært på den nordlige halvkugle, med bestande fra Island i vest til Stillehavet og det nordvestlige Nordamerika i øst. I Europa yngler underarten *Larus c. canus*, og de største bestande fin-

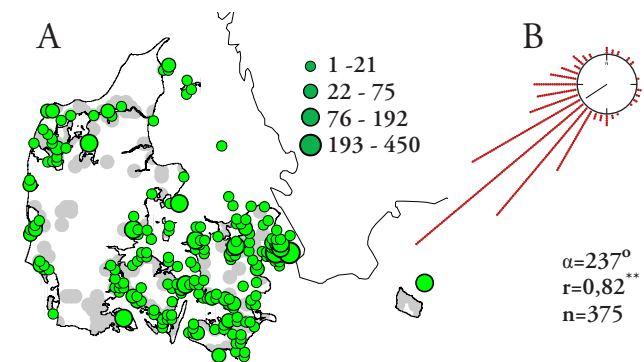

Fig. 2.A) Mærkningslokaliteter for fugle, som senere er genmeldt, og artens danske yngleudbredelse (1993-96). Ringing sites for birds later recovered, and breeding distribution (1993-96). B) Retning af direkte efterårstræk (juli-dec, >100 km). Direction of direct autumn migration (Jul-Dec, >100 km).

des i Rusland, Norge, Sverige, Finland, Danmark og på De Britiske Øer.

Den europæiske bestand voksede sig stor fra sidst i 1800-tallet til midt i 1900-tallet, men siden er bestanden gået tilbage i en række lande, blandt andet i Danmark. I Europa forlader de fleste fugle yngleområderne for at overvintre mod sydvest.

Mærknings- og genmeldingsdata

I Danmark blev den første stormmåge ringmærket af Mortensen i 1910. Til dato er ringmærket i alt 91.546,

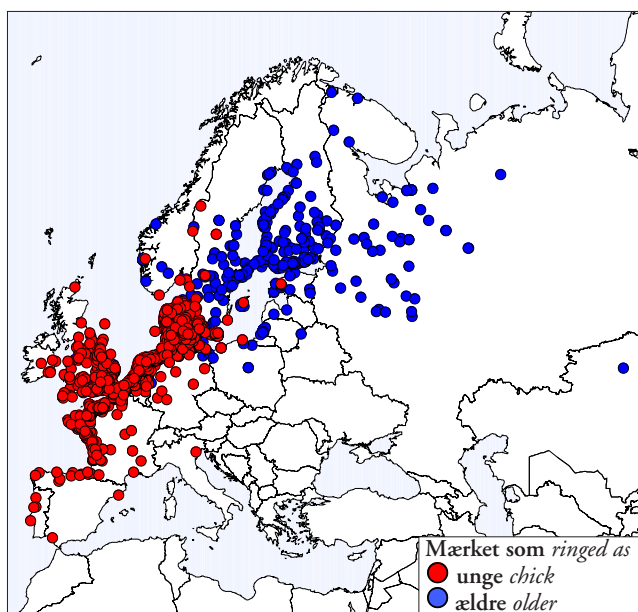

Fig.1. Samtlige genfund af stormmåge ringmærket i Danmark (n=4.406). All recoveries of common gull ringed in Denmark (n=4,406).

Fakta Facts

Mærkninger Birds ringed 91.546

Genmeldinger Recoveries

Antal genmeldinger No. of recoveries 4.406

-heraf uden for Danmark Recovered abroad 1.716(39%)

Antal fugle No. of individuals 4.133

-heraf mærket som unger Ringed as chicks 2.865(69%)

Genmeldingsandel Proportion recovered 4,5 %

Mærket i udlandet og genmeldt i Danmark 5.151

Ringed abroad and recovered in Denmark

Ekstremer Extremes

Højeste alder Oldest bird 33 år 9 mdr.

Længste afstand Longest dist. Kasakhstan 3.531 km

Nordligst Northernmost Norge Norway (69° 34'N)

Sydligst Southernmost Spanien Spain (37° 00'N)

Østligst Easternmost Kasakhstan Kazakhstan (68° 22'E)

Vestligst Westernmost Portugal Portugal (09° 18'W)

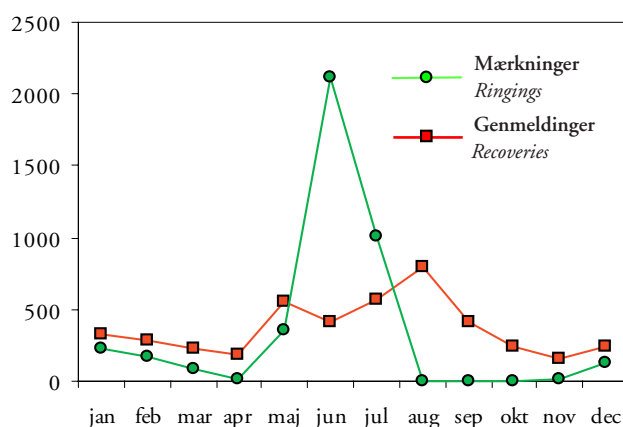

Fig. 3. Mærknings- og genmeldingsmåned for genfund af stormmåge. Month of ringing and recovery for recovered common gull.

og arten er den tredjehyppigst mærkede mågeart. Alle danske ringmærkningsinstitutioner har bidraget til de mange mærkninger, og der har været stor mærkningsaktivitet gennem forholdsvis lange perioder (fig. 4). Flest fugle blev mærket i 1936 og 1970 med hhv. 2.586 og 2.848 mærkninger.

I alt 4.133 stormmåger er genmeldt, hvilket svarer til en genmeldingsandel på 4,5 %. De genmeldte fugle stammer fra mærkninger udført over det meste af landet (fig 2A); 55 % var mærket på Sjælland, 26 % i Jylland, 9 % på Fyn og 4 % på Lolland og Falster. Omkring halvdelen af fuglene fra Sjælland er mærket i Københavnsområdet. Af andre større mærkningslokaliteter er Vørsø i Horsens Fjord, Katholm ved Als, Lindholm i Isefjord og Sprogø i Storebælt. Der er mærket fugle i alle årets måneder, hovedparten (76 %) dog i juni og juli (fig. 3). Andelen af danske ynglefugle i materialet er ganske høj, idet 69 % er mærket som redeunger. Desuden er også voksne fugle mærket i yngletiden. Der indgår yderligere et relativt stort antal fugle mærket som voksne i vintermånederne. Størstedelen af disse er ringmærket i Københavnsområdet samt i mindre omfang ved Klitmøller i Thy. 5.151 stormmåger mærket i udlandet er genmeldt i Danmark.

Træk og overvintring

Danske ynglefugle. Størstedelen af de danske stormmåger er trækfugle. I slutningen af juli er de første ungfugle genfundet uden for landets grænser: I det nordlige Tyskland og i Holland. I august er adskillige genfundet i Holland og Tyskland, og de første fugle dukker op i det sydlige England og i det nordlige Frankrig. I september er 27 % af de unge danske stormmåger genfundet i udlandet, men andelen er i oktober steget til 39 % og i november til 61 %.

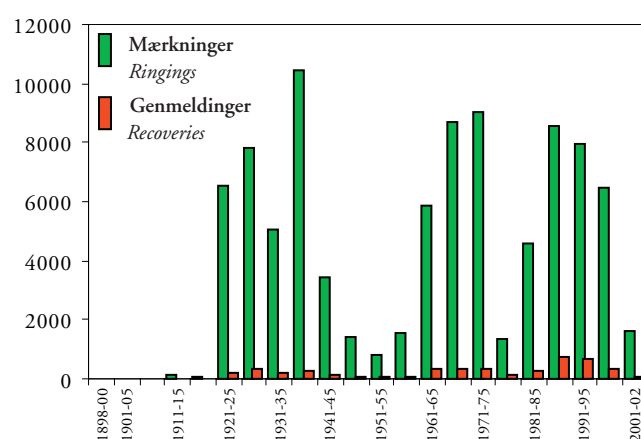

Fig. 4. Mærknings- og genmeldingsår for stormmåge ringmærket i Danmark. Ringing and recovery year of common gull ringed in Denmark.

Gennemsnitspositionen er syd for Danmark fra september (fig. 5).

Fuglene trækker langs den tyske og hollandske kyst til Kanalen, Sydengland og for nogles vedkommende videre til den franske del af Biscayabugten (fig. 6B). De fleste efterårsgenfund er fra Holland, Frankrig, Tyskland og England. I både Tyskland og Holland topper antallet af genfund i august og september, men i Holland forbliver antallet højt indtil marts. Hovedparten af genfundene er fra relativt kystnære områder, men enkelte fugle er genfundet langt fra kysten i Tyskland og Frankrig. To danske stormmåger er om efteråret genfundet ved Middelhavskysten i hhv. Sydfrankrig og Norditalien (fig. 6B). Da en stor del af de øst- og vestdanske stormmåger er genfundet inden for det samme område, har de østdanske fugle

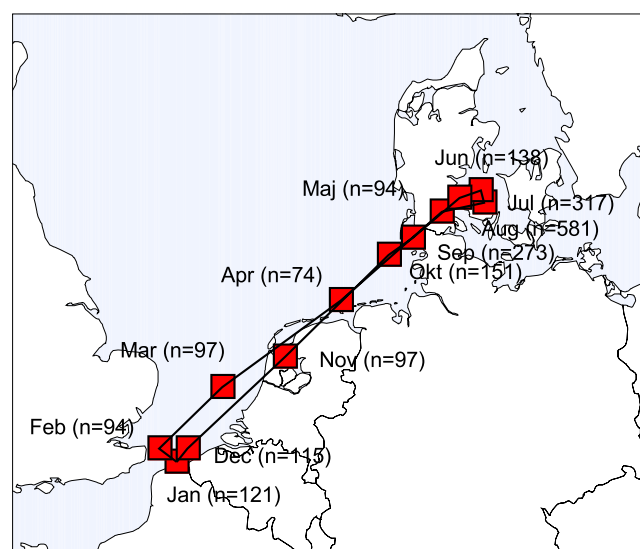

Fig. 5. Månedlige gennemsnitspositioner for stormmåge ringmærket i Danmark i yngletiden og genfundet som døde. Monthly mean positions for common gull ringed in Denmark in the breeding season and recovered as dead.

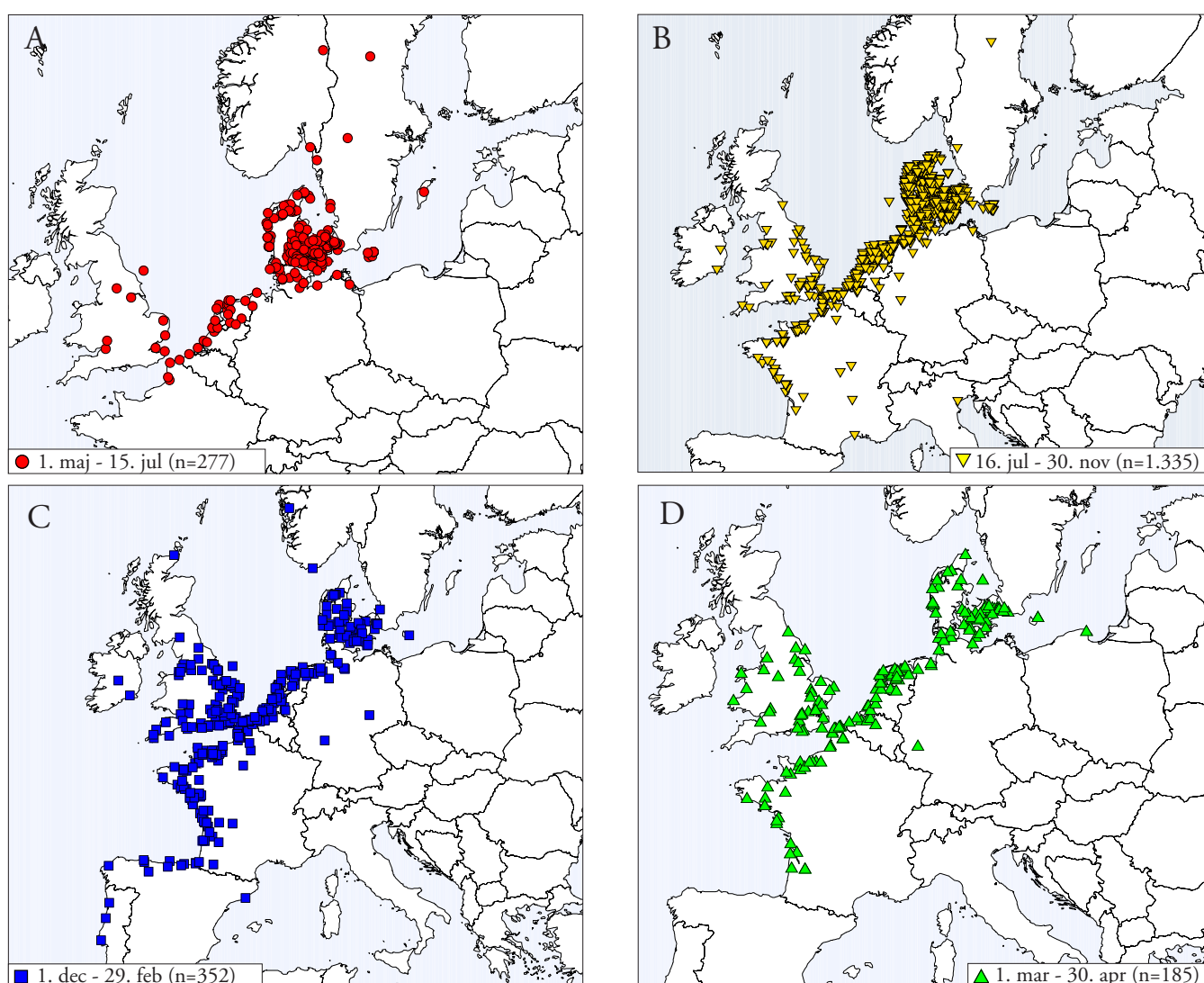

Fig. 6. Genmeldinger fra A) en efterfølgende ynglesæson, B) efterårs-, C) vinter- og D) forårsperioden af stormmåge ringmærket i Danmark i yngletiden. Recoveries during A) a subsequent breeding season and during B) autumn, C) winter and D) spring of common gull ringed in Denmark in the breeding season.

en mere vestlig kurs (239°) end de vstdanske (222°) ($P < 0,01$).

I vinterperioden er i alt 14 % af genfundene fra Danmark. Gennemsnitspositionen er placeret syd for Danmark ($P < 0,001$), og flyttes ikke nævneværdigt fra december til og med februar (fig. 5). Flest danske stormmåger er i vinterperioden genfundet i Frankrig og på De Britiske Øer og i mindre grad i Holland, Belgien og Nordtyskland. På De Britiske Øer er antallet af genfund højest fra december til og med marts. Der er forskel på placeringen af jyske og østdanske stormmågernes vinterkvarter ($P < 0,05$). Således genfindes fugle fra Jylland hyppigere på De Britiske Øer end fugle fra resten af landet: 34 % af de jyske fugle, der er fundet i udlandet, er fra De Britiske Øer, mens den tilsvarende andel for resten af landet er 17 % (se også Sørensen 1977). I Frankrig topes antallet af genfund i december og januar, og her er de jyske fugle i min-

dretal i forhold til de østdanske: 21 % af de jyske fugle, der har forladt Danmark, er genfundet i Frankrig, mod 30 % for resten af den danske bestand. Danske stormmåger er i vinterperioden desuden genfundet i Spanien og Portugal, primært i januar og februar.

De unge stormmågernes vintergennemsnit ligger en smule længere mod syd end de voksne ($P < 0,05$). I første vinter er 34 % af stormmågerne genfundet syd for 50°N , blandt de voksne er det blot 15 %.

Stormmågerne ankommer til Danmark i løbet af marts. Gennemsnitspositionen for stormmåger ringmærket som unger og genfundet som kønsmodne (mindst treårige) viser, at hovedparten er vendt tilbage i april. For unge stormmåger i første leveår foregår returtrækket senere. Ved Blåvand ses flest voksne stormmåger i marts-april, mens antallet af etårige fugle først topes i maj-juni (Meltøfte & Faldborg 1987). Gennemsnitspositionen for de ringmærkede

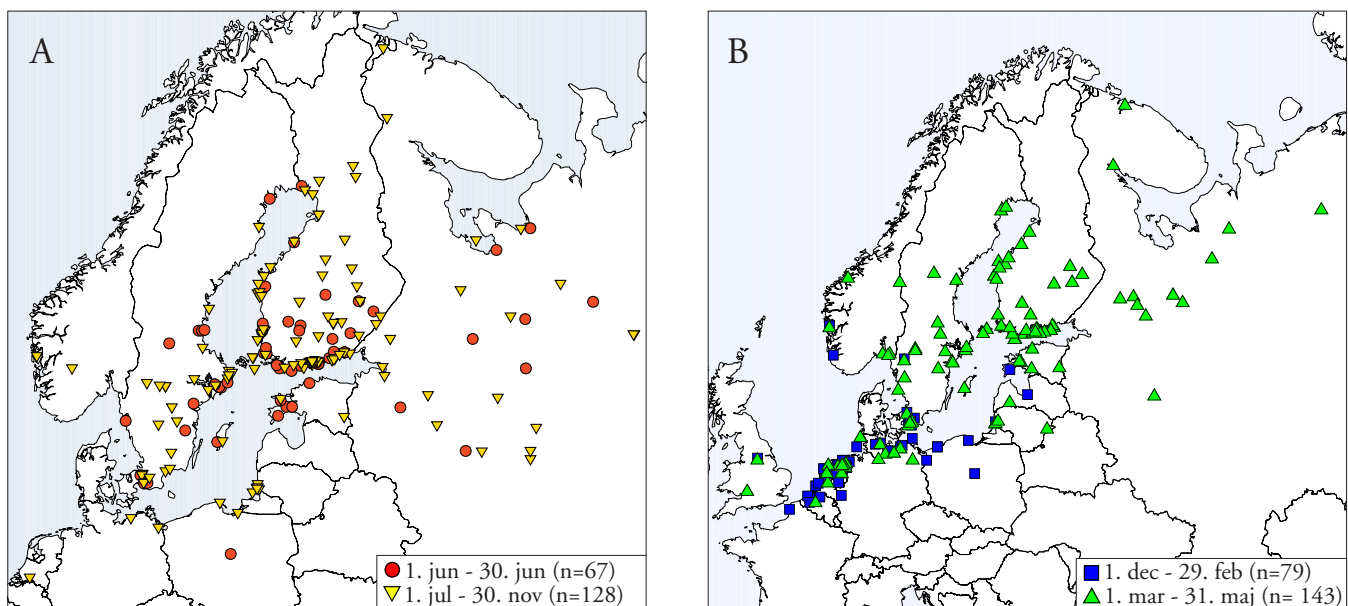

Fig. 7. Genmeldinger fra udlandet i A) yngle- og efterårsperioden og B) vinter- og forårsperioden af stormmåger ringmærket i Danmark i perioden november-marts. På kort A er et efterårsgenfund fra Kasakhstan udeladt. Recoveries from abroad during A) the breeding season and autumn and B) winter and spring of common gull ringed in Denmark during November-March. An autumn recovery from Kazakhstan is not shown.

ungfugle er i både maj og juni syd for Danmark, og en hel del ikke kønsmodne fugle oversommer syd for Danmark (fig. 6A). Enkelte stormmåger yngler som toårige men hovedparten først som treårige (Cramp & Simmons 1983). Blot 29 % af de etårige stormmåger er genfundet i Danmark i sommerperioden, og den gennemsnitlige afstand mellem mærkning og genfund i denne periode er 468 km (n=42). Den gennemsnitlige afstand mellem mærkning og genfund i sommerperioden for toårige er 146 km (n=40) og for treårige og ældre 73 km (n=275). Den relativt store afstand for de ældre fugle skyldes, at ikke alle stormmåger vender tilbage til Danmark, når de er kønsmodne. Kønsmodne danske stormmåger er således genfundet i yngletiden i England, Frankrig, Holland, Tyskland, Norge og Sverige.

Træk- og vintergæster. Danmark gæstes i træk- og vinterperioden af stormmåger fra et stort område nordøst for Danmark. Specielt optræder mange fugle fra landene omkring Østersøen og det nordvestlige Rusland (fig. 7, 8 & 9). Stormmåger ringmærket i Danmark om vinteren er overvejende fugle fra disse nordøstlige bestande. Genfund viser, at antallet af træk- og vintergæster i Danmark stiger i august og først falder igen efter marts. De svenske fugle indfinder sig tidligt, og deres antal toppe i august til oktober. De voksne fugle starter efterårstrækket før de unge (Fransson & Österblom 2006). Nogle svenske fugle overvintrer i Danmark, men hovedparten trækker videre mod sydvest (Fransson & Österblom 2006). De norske stormmågers primære vinterkvarter

er De Britiske Øer, den sydlige Nordsø og Kanalen (Bakken m.fl. 2003). I Danmark optræder norske stormmåger primært i Jylland, og i størst antal i september, mens de er mindre talrige i vintermånederne. Finske fugle ankommer fra august, og antallet toppe i oktober og forbliver relativt højt vinteren igennem. De russiske fugle optræder primært i Danmark fra november til og med marts. Flere af de russiske fugle er af den lidt større og mørkere race *Larus c. heinei* (Bengtsson & Pedersen 1998). Den danskmærkede stormmåge, der er genfundet længst mod øst, blev mærket i Svanemøllebugten i februar 1991, og skudt

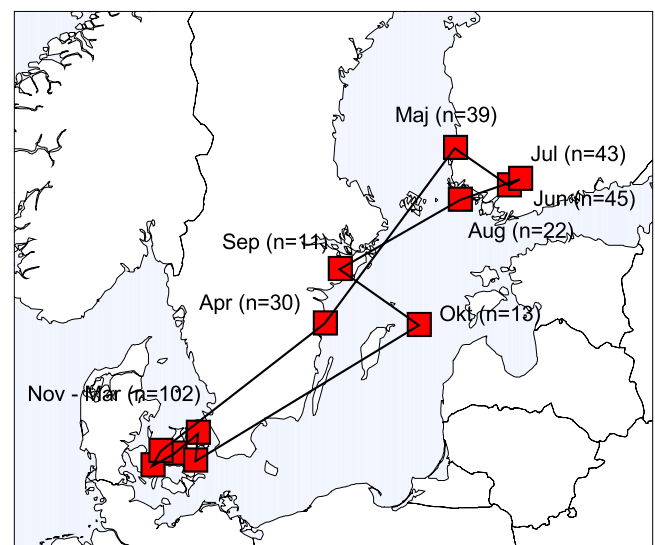

Fig. 8. Månedlige gennemsnitspositioner for stormmåge ringmærket i Danmark i perioden november-marts og genfundet som døde. Monthly mean positions for common gull ringed in Denmark from November to March and recovered as dead.

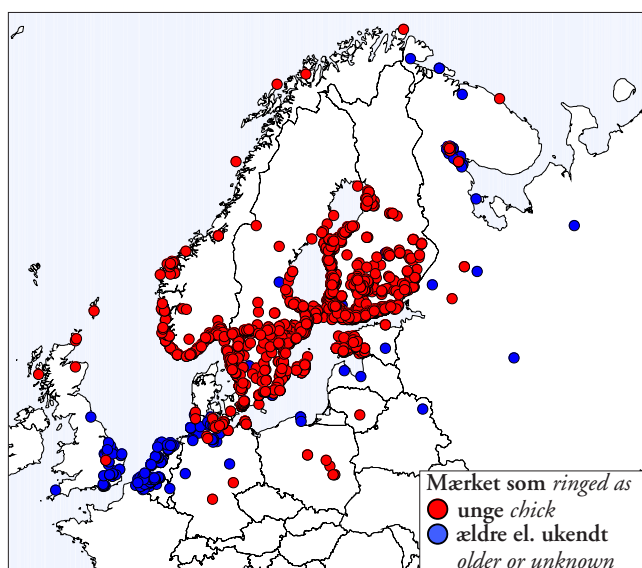

Fig. 9. Mærkningslokaliteter for stormmåge ringmærket i udlandet og genfundet i Danmark (n=5.151). Ringing sites for common gull ringed abroad and recovered in Denmark (n=5,151).

ved en minkfarm i Kasakhstan i november 1992. Blandt stormmågerne mærket i Danmark i vintermånederne er adskillige genfundet i Holland i samme eller en efterfølgende vinter.

Genmeldings- og dødsårsager

I alt 24 % af genmeldingerne drejer sig om aflæsninger af ringe på levende fugle fig. 10A). Størstedelen af aflæsningerne er foretaget i Danmark, specielt i Københavnsområdet. Uden for Danmark er flest danskmerkede stormmåger aflæst i Holland (113), Finland (63), Sverige (41), England (39), Tyskland (36) og Belgien (35).

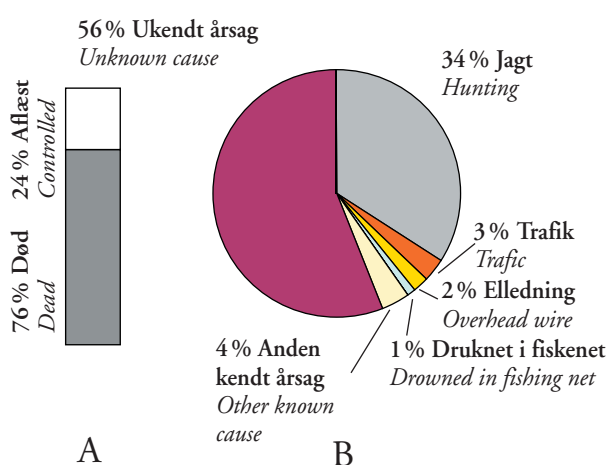

Fig. 10. A) Genmeldingsårsager (n=4.406) og B) dødsårsager (n=3.351) for stormmåge ringmærket i Danmark. A) Cause of recovery (n=4,406) and B) cause of death (n=3,351) for common gull ringed in Denmark.

For størstedelen af de stormmåger, der er genmeldt som døde, er dødsårsagen ikke kendt (fig. 10B). Den primære kendte dødsårsag er jagt. Hele 73 % af de skudte stormmåger er nedlagt i Danmark, flest i august og september. Andelen af skudte fugle er faldet markant fra 1960'erne frem til i dag. Stormmågerne bliver tilsyneladende ikke mindre udsatte for jagt, jo ældre de bliver (Sørensen 1977). I alt 176 danskmerkede stormmåger er nedlagt ved Københavns Lufthavn for at sikre flytrafikken, de fleste skudt i yngletiden. Et mindre antal af de mærkede stormmåger er omkommet i trafikken eller efter kollision med højspændingsledninger, primært i Danmark og i Holland.

Blandt stormmåger ringmærket som unger og genmeldt som døde er over 60 % indrapporteret i løbet af det første leveår (fig. 11), heraf flest i juli-september. Flest voksne stormmåger indrapporteres som døde i yngletiden.

Stormmågens dødelighed sammenholdt med reproduktionsraten giver en årlig tilbagegang på over 2 %, hvilket stemmer overens med stormmågebestandens udvikling fra 1974 til 1988 (Andersen 2000).

Europas hidtil ældste stormmåge blev mærket i en mågekoloni på Amager den 25. juni 1970. Fuglen blev sidst aflæst i en alder af 33 år og 9 måneder i vinterkvarteret i Holland i marts 2004.

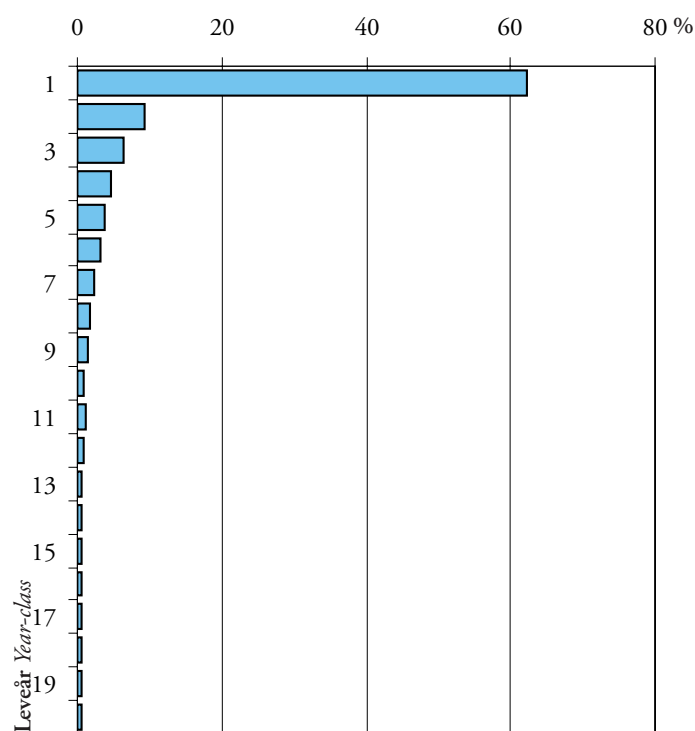

Fig. 11. Aldersfordeling for stormmåge mærket som redeunger eller ungfugle i deres første efterår og genmeldt som døde (n=2.172). Distribution on year-class of common gull ringed as nestlings or juveniles in their first autumn and recovered as dead (n=2,172).

English summary

The common gull is a familiar breeding bird in Denmark, breeding in colonies on small islands and on the coast. It is also a common passage migrant and winter visitor from August to March.

The first common gull was ringed in Denmark in 1910, with great numbers ringed since the 1920s. Fifty-five per cent of the recovered birds were ringed on Zealand, 26 % in Jutland, 9 % on Funen and 4 % on Lolland-Falster. A large proportion of the recovered birds belong to the Danish population but many winter visitors have also been ringed and recovered.

Most of the Danish common gulls are migrants. The first young birds are recovered abroad in late July, and in August more have been recovered in Germany, the Netherlands and Britain. In September, 27 % of the young birds have been recovered from abroad. The birds migrate along the German and Dutch coastline to the English Channel, and some further south to the Bay of Biscay. During winter 14 % of the Danish common gulls have been found in Denmark. Abroad most

have been recovered in France and the British Isles but also in the Netherlands, Belgium and northern Germany. The mean position in winter is further west for birds ringed in Jutland than for those ringed in eastern Denmark. Furthermore, in general young birds in their first winter have been found further south than older birds. Most of the mature common gulls have returned to Denmark by the end of April, whereas the return of immature birds seems to be delayed and many do not return until maturity.

Migrants from populations around the Baltic Sea and northern Russia arrive in Denmark from August. Many Swedish and Norwegian common gulls migrate further south to winter in northern Germany, the Netherlands and southern England, but the number of Finnish and Russian birds remains high throughout the winter. Most migrants depart in March.

The main known cause of death is hunting. Seventy-three per cent have been shot in Denmark, mainly between August and September. The proportion reported as shot has declined since the 1960s.

Overvintrende stormmåger i Østdanmark

Af Kjeld T. Pedersen & Uffe Damm Andersen

Stormmågerne har som andre måger en alsidig kost og er tilpasningsdygtige over for menneskeskabte fødemuligheder. Det har betydet, at de ofte lever i og omkring byer. I København findes en overvintrende bestand på i størrelsesordenen 5.000 stormmåger (eget

estimat). Siden slutningen af 1970'erne er der hver vinter farveringmærket et varierende antal. Det primære formål er at undersøge oprindelse, dødelighed og stedtrofasthed.

I dette materiale er anvendt 27.199 genmeldinger af 3.615 individer ringmærket med farveringe i perioden 1. september til 30. marts i årene 1978-2004. Hovedparten er ringmærket på en lang række lokaliteter i hovedstadsområdet, og i mindre grad på andre sjællandske lokaliteter.

Der er aflæsninger af stormmåger fra Hovedstadsområdet gennem hele året, enten på mærkningslokaliteten eller i nærliggende områder. Langt hovedparten (89%) af aflæsningerne er fra november til marts. Et omfattende arbejde med at aflæse de mærkede fugle har vist, at mange af stormmågerne er meget stedtro og ses igennem flere år på samme lokaliteter. Blandt 853 stormmåger ringmærket i København i vinterperioden blev 37 % aflæst i København igen næste vinter. 22 % blev aflæst på samme lokalitet som de blev mærket året forinden.

Genmeldingerne har også vist, at stormmågerne efterårstræk i nogle år kan forsætte frem til slutnin-

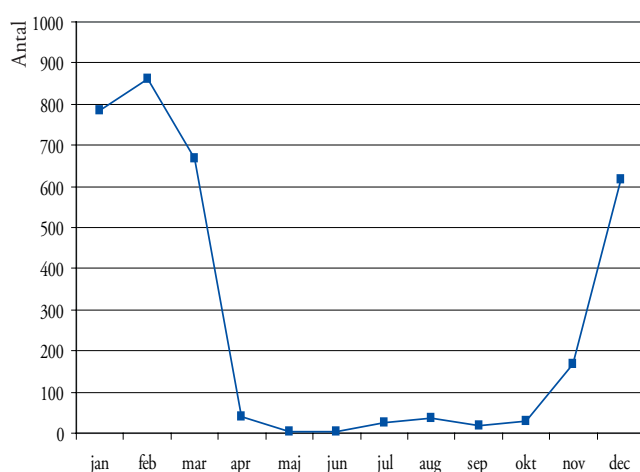

Fig. 1. Stormmågers ankomst til København. Tidsmæssig fordeling af aflæsninger i årene 1978-2004. Ved flere aflæsninger af samme individ er første aflæsning brugt (n=3.254). Timing of arrival to Copenhagen of common gull in 1978-2004. If more than one sighting pr individual, the first sighting is used (n=3,254).

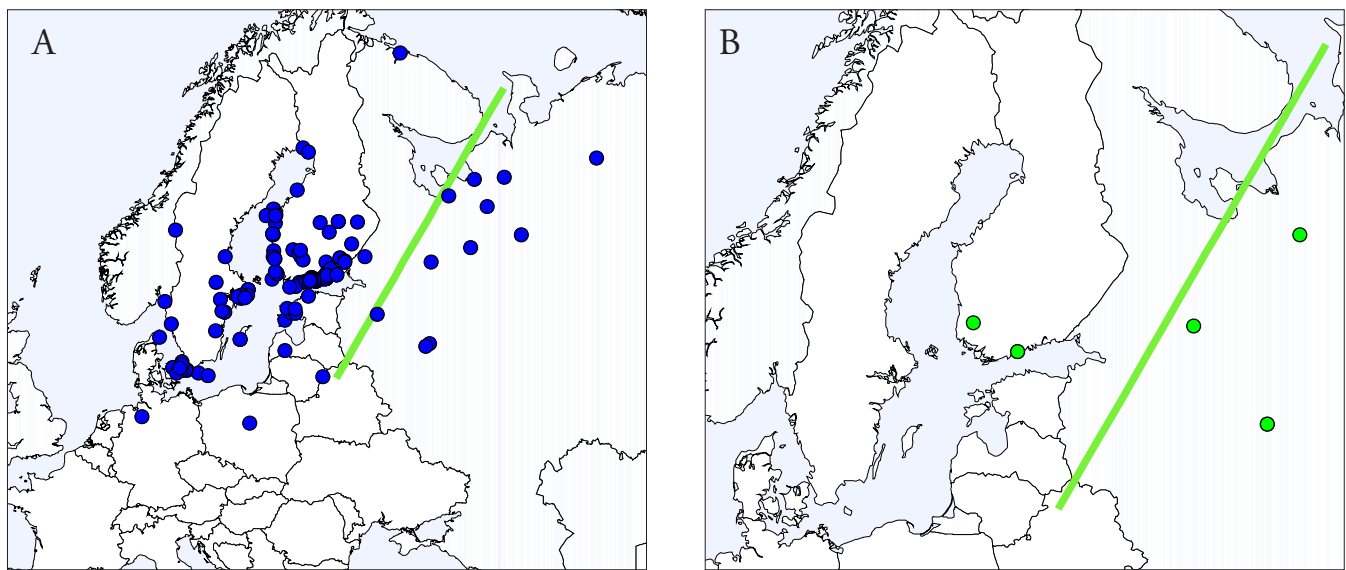

Fig. 2. A) Den geografiske fordeling af farvemærkede stormmåger *L. canus* genmeldt fra i maj og juni i årene 1978-2004 (n = 206). Den grønne linie marker grænseområdet mellem de to underarter (*L. c. canus* og *L. c. heinei*) udbredelse. B) Genmeldinger af 5 stormmågehanner med mål svarende til russisk stormmåge *L. c. heinei*. A) Geographical distribution of colour ringed common gulls *L. canus* recovered in May and June in 1978-2004 (n=206). The green line indicates the border between breeding areas of the two subspecies (*L. c. canus* and *L. c. heinei*).

gen af december, endda til midt i januar (Pedersen m.fl. 2000). Aflæsninger af 3.254 stormmåger i København viser, at fuglene ankommer i løbet af november. Antallet stiger i de følgende måneder og toppe i februar (fig. 1). Genfund viser, at der er tale om måger, der har tilbragt efteråret ude på de sjællandske og skånske marker. Fuglene søger ind til byen efterhånden som det bliver koldere. De relativt mange stormmåger, der ankommer i marts (fig. 1), kan være fugle, der tilbringer nogen tid i København undervejs fra overvintringslokaliteter længere mod sydvest til ynglepladserne. Stormmågerne forlader København i løbet af marts, og det endelige forårstræk afspejles ved det markante fald fra marts til april.

Forårstrækket går mod nordøst. Fra april til oktober er der 3.076 genmeldinger af 883 stormmåger, heraf langt flest fra Danmark (2.979), Finland (302) og Sverige (103). Ældre stormmåger har vist sig at trække længere nordpå en yngre fugle (Pedersen m.fl. 2000).

Fra maj til juni foreligger 206 genmeldinger (figur 2), heraf langt de fleste fra Finland (130), Sverige (30), Danmark (21) og Rusland (13). På dette tidspunkt formodes stormmågerne enten at være i eller i nærheden af yngleområdet. Hovedparten er genmeldt i udbredelsesområdet for *L. c. canus*. Dog er 11 genmeldt længere mod øst, i udbredelsesområdet for *L. c. heinei*, der strækker sig fra Vietebsk i Hviderusland til Kaninhalvøen og videre østpå (Dement'ev m.fl. 1969, Glutz von Blotzheim & Bauer 1982). Derudover er der 27 genmeldinger fra april til november, fra områder omkring og øst for overgangszonen mellem de to

underarter. I Øresundsregionen optræder der om vinteren individer, der dragt- og størrelsesmæssig svarer til *L. c. heinei* (Bengtson & Pedersen 1998). Heraf er tre hanner, alle med mål større end danske ynglefugles (K. T. Pedersen upubl.) og svarende til *L. c. heinei* (Ilcev & Zubakin 1990), blevet genfundet i hhv. april, maj og august øst for grænseområdet (figur 2B). To andre blev aflæst i Finland i slutningen af juli og august og kunne være *L. c. heinei* på vej tilbage fra yngleområdet (figur 2 B).

